ԲԱՆԱՍԷՐ

ԱՄՍԱԹԵՐԹ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

Է ՏԱՐԻ 1905	Տարեկան՝ 15 ֆր. = 6 ռուբ. = 3 դոլար։	ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԹԻՒ 10

NOTRE-DAME DE BITLIS

(Codex Paris. Suppl. Arménien 41)

Avant-Propos

Bitlis est, après Diarbékir, la principale ville du haut Tigre. Située à près de 1500 mètres d'altitude [1], la neige y tombe généralement abondante [2] et assure une provision de fraîcheur qui se fait très estimer pendant les fortes chaleurs. La position de Bitlis à quelque distance du lac de Van, les eaux bruyantes et parfois torrentueuses du Bitlis-sou, son vieux château, flanqué, dans la vue panoramique, des minarets dominant les maisons, les jardins, et les bosquets, ont valu à cette antique cité le surnom de «charmante.»[3]

S'il n'est, en effet, pas aisé de remonter à ses origines, fabuleusement attribuées à Alexandre le Grand, on sait à tout le moins que Bitlis était une grande ville, partiellement ruinée à l'époque du géographe Abou'lféda. Son ancien nom de *Բաղէշ* (Baghesch) désignait

1 cf. Elisée Reclus, *Nouvelle Géographie universelle-IX*, p. 422.
2 cf Idem, *ibid.* p. 334.
3 cf Idem, *ibid.* p. 422.

digitised by A.R.A.R.@

une cité florissante du pays des Beznounis; les Orientaux transformèrent ce nom de Baghesch et en firent le *Bedlys* des Arabes et le *Badlis* des Syriaques ([4]) qui devint à son tour le Պիթլիզ (Pithliz) de l'arménien vulgaire ([5]). Des princes kurdes gouvernèrent presque de tout temps cette riche cité de transit et répandirent une civilisation relative parmi les populations kurdes des environs, dont le langage est tenu pour un des plus purs de cette famille ([6]).

Pendant des siècles, les beys de Bitlis ne reconnurent ni la suzeraineté du sultan de Turquie, ni celle du shah de Perse: à l'époque de l'explorateur Tavernier, ils pouvaient facilement mettre sur un pied de guerre 25.000 hommes de cavalerie et une excellente infanterie. Les beys n'ignoraient pas l'importance stratégique de premier ordre de Bitlis, dont la forteresse, quasiment imprenable, commandait la route d'Alep à Tauris ([7]).

A côté de l'élément kurde, la population de Bitlis se compose en grande partie d'Arméniens, s'occupant d'industrie et de commerce; on y fabrique d'excellentes étoffes, renommées à bon droit dans tout l'Orient, et le commerce y devait être de tout temps fort prospère par suite des échanges qui se faisaient à Bitlis entre la vallée du haut Tigre et celle du haut Mourad ([8]). Sauf de rares exceptions, Kurdes et Arméniens vivaient en bonne intelligence, chacun célébrant son culte à sa façon. Aussi les églises et les monastères devinrent nombreux et florissants dans une ville de négociants habiles, riches et superstitieux, et leurs ruines actuelles témoignent de leur grandeur passée ([9]).

Parmi ces sanctuaires, l'église de la sainte Mère de Dieu «l'accomplisseuse des vœux», occupe une place prépondérante; c'était comme la métropole de la région. Elle aurait été fondée par l'apôtre Thaddée lui-même, et on y aurait adjoint un couvent célèbre et renommé, qui pendant des siècles servit de demeure et de tombeau aux grands vardapets, qui s'y succédèrent jusqu'en 1513. A cette date, vint de Perse un tyran du nom de Sofi.([10]) Il répandit partout la

---

4 cf. Gregorii Abulpharagli sive Barhebraei *Chronicon syriacum*, ed. Bruns et Kirsch. page 531 du texte syriaque et page 553 de la traduction latine.

5 cf. J. Saint-Martin. *Mémoires historiques et géographiques sur l'Arménie I p. 103*.

6 cf. Saint-Martin, *ibid.* I. p. 103.

7 cf Lynch (H. F. B.) *Armenia. Travels and Studies* II. p. 148-149

8 cf. Elisée Reclus, *op. cit.* IX. p. 423.

9 cf. Lynch, *op. cit.* II, p .145-159, *passim*.

10 Probablement Ismaïl I, 1487-1524, qui renversa la dynastie du Mouton-Blanc et fonda la dynastie des Sophis de Perse.

digitised by A.R.A.R.@

ruine et la désolation, et, trois ans durant, la ville, le couvent et les églises ne furent plus qu'un désert.

Quelques années plus tard, Amir Scharaf s'empara de la forteresse; les populations dispersées rentrèrent avec joie dans leurs maisons abandonnées: les églises, les couvents, la ville furent reconstruits. Ces choses se passaient en 1524 et le vardapet Nersès, secondé par le notable Hodja Thoumadjan, restaura la muraille de Notre Dame-de-Bitlis, la sainte Mère de Dieu, «l'accomplisseuse des vœux.» Et lorsque la paix fut rétablie, la vie reprit son cours et les directeurs spirituels se succédèrent sur le siège ecclésiastique jusqu'en l'an 1702.

C'est en effet à cette date que fut écrit et que s'arrête le manuscrit dont nous allons publier le texte arménien. La traduction française en sera donnée ultérieurement.

Le ms. comprend 15 pages en écriture notragir du XVIIIe siècle: la page 1 et la première moitié de la page 2 renferment une prière pour les bienfaiteurs du couvent. Le reste du texte est l'historique du couvent de Notre-Dame-de-Bitlis, suivi de la liste de ses supérieurs et des donations qui furent successivement faites à la communauté.

On trouvera quelques renseignements sur le même sujet dans un ouvrage récemment publié à Vienne, en arménien moderne: *Կոյսն Յովհաննէս Պատրիարք. գրեց Բ. Ծ. Վ. Կիւլէսէրեան. Վիեննա* 1904 ։

—

TEXTE ARMÉNIEN

Գոհութիւն պատիւ եւ փառք էութեան ինքնագոյի տրութե յարակայի ։ եռրորդականի անձնաւորութեն, եւ միականի ածութեան հօր եւ որդոյ եւ հոգոյն սրբ ծնողի եւ ծնեցելոյ եւ բղխողի 'ի նոցունց էութէ ։ համագիտող համագոյից եւ համազօրաց • 'ի հանուրց արարածոց • եւ բնաւից ստեղծուածոց իմանալեաց եւ զգալեաց • նիւթականաց տարրեղինաց եւ յանիւթից հրաշունից սեռից , անցելով անմահական եւ ներկայիւ կենցաղիւ • եւ ապառնեաւ յաւիտենիւ ամէն • Անծնութի հօր • պահպանութի որդւոյ • եւ նախախնամութի ամենայն հոգոյն որ յամայք ի-ջանէ յածկետական խնամեցն ի վր բնեալ պատկարգութեցն • եւ նաքօք սփռել զեղանից ամ առատօրէ 'ի վր զգալի արարածոցս •'ի վր բնականաց եւ անբանից , 'ի վր ածաբնակ սբ ուխտիս , եւոց միւղաց • քենայից • սրից եւ միաբան եղբարցն ամենն որք սուս կան հաւաքել 'ի ծոց սուրբ հօրն լուսոյ • եւս առաւել 'ի վր այնոցիկ որք

digitised by A.R.A.R.@

հրամանիս . ունին ի վր որ եկեղեցւոյն. եւ որք յիշակ են եղեալ յանուն խնդ-
րակոր որ ածածնին թէ գուքանութէ արութէ առնութէ ժամուցութէ քա-
. ոնից. եւ թէ այլ ինչ արդիւնք եւ հրամանիս ունին ի վերայ վանիցս Այլ
եւ 'ի ափրայան եւ ամախնամ մայրաքաղաքին մշու, եւ իւր շրջակ. գիւղորէ-
ից. քէնյիր. ժղլրդոց. գոյլաթաւորաց մեծաց եւ փոքունց տա հարկ ամե-
նեցուն. որ բղխած մաղթանօք բրխօսուր որ ածածնին եւ ամ որոց
երկնաւորաց եւ երկրաւորաց. հայցեմք եւ խնդրեմք յամենատուր եր-
րորդութենէ եւ 'ի միածութինն. զի պատճառն բոլորից անեղն ած հայրն
երկնաւոր հաշտեցի ը ձեզ մինչեւ 'ի կարծ աշխարհի ծագուցի 'ի հօրէ
անճառ ծննդեամբ միածին բան ած ծագեսցէ 'ի ձեզ զլոյս անճառ շնորհաց.
հոգին ած անեղն կնութր շրջեցի 'ի վր ձեր եւ բաշխեցի զպարգեւս իւրա-
կան փառացն. Պարգեւատուն ած պարգեւէ ձեզ զերկնաւոր եւ զերկրաւոր
բրութիւն իւր. փրկիչն մեր քս փրկէ զձեզ յամ փորձութենէ հոգւոյ եւ
մարմնոյ. Աղբիւր ամ բարեաց աղբերացուցէ ի ձեզ զանճառ բարեա-
իւր առատացեա. Ողորմածն ած ողորմեսցի ձեզ. Գթածն ած գթասցի ի
ձեզ. քաղցրն ած քաղցր աչօք հայի 'ի ձեզ. եւ քաղցրացուցէ զսիրտ թա-
նաւորըց ը զեմ ձեզ. Շնորհատուն ած թողութի շնորհեսցէ ամ յանցանաց
ձերոց. յոյսն ամենեցուն միածինն որդին հաստատեսցէ զձեզ 'ի յոյսն անմա-
հութեան ամէն. Այլ եւ օրհնեսցէ զձեզ տր ած մեր, 'ի յերկինս եւ 'ի
յերկրի. 'ի ծովէ եւ 'ի ցամաքէ. 'ի հրեշտակաց եւ 'ի մարդկանէ. եւ յա-
գոյականէ ամէն. խնամք եւ ողորմութի բարերարին այ միշտ եւ յանա-
պազ 'ի վր ձեր եղիցի, 'ի նստել 'ի տան 'ի գնալ 'ի ճանապարհ 'ի
ննջել եւ 'ի յառնել, 'ի վարել եւ 'ի վաստակել, 'ի յաս 'ի տուր, 'ի
գին 'ի ծախ եւ զամ ձեռնարկութիւն ձեր. եւ զայն տրն մեր յս քս 'ի բա-
րին կարեսցի. եւ բարեխօսութ սրբուհւոյ խնդրկար որ ածածնին, եւ
ամ սրց երկնաւորաց եւ երկրաւորց բարձցէ 'ի ձէնջ եւ 'ի անձանց ձե-
րոց 'ի տանց եւ (բ. 2) 'ի բնակութեց ձերոց, զամ չարութի եւ զպա-
տուհասն. զմահն եւ զմահատարաժամն. զցաւս եւ զհիւանդութիս. զվիշտ
եւ զնեղութի. զսով եւ զաղութի. զսուր եւ զգերութի եւ զայլ ամ ազգի
ազգի պատահարս որք գան 'ի վր երկրի վս ծովացեալ մեղաց մերոց.
բառնայ 'ի ձէնջ եւ յերկրէ ձերմէ ամէն. Եւ տացէ տր ած օդոց քաղ-
ցրութի. անձրեւաց չահեկանութի. անդոց եւ անդաստանաց ձերոց պտղա-
բերութի. արօտաց եւ զաւակաց ձերոց բազմութի. ընչից եւ ապրանաց ձերոց
առատութի. հօտից եւ անասնոց ձերոց ծննդականութի. Թշնամեացն
հաշտութի. եւ սիրելեացն անքակ սէր եւ միաբանութի. տանց եւ բնա-
կութեց ձերոց շինութի եւ ամ բարեաց ձերոց լիութի եւ առատութի ամէն.
Արեգակն արդիւնարար ծագեսցի 'ի վր ձեր. եւ լուսինն լրացեալ հովան-
ացի 'ի վր ձերոց գլխոց. յամ առաւօտ նոր օրհնութի տացի եւ յամ
երեկոյի պահպանութի 'ի տանէ եղիցի 'ի վր ձեզ. Եւ տացէ ձեզ տր ած
մեր կրկին բրութի եւ անդորրութի. բարեաց լիութի եւ առատութի.

digitised by A.R.A.R.@

անդաստանաց եւ արտօրէից ձերոց պաշտպանութիւն. խաշանց եւ անասնոց ձերոց անվնաս ծնընդականութիւն. Մխիթարիչ հոգին սբ ճշմարիտ՝ որ քաղցրաբարբառ հնչմամբ ճառագայթեցաւ 'ի սբ վերնատանն եւ լցոյց զառաքեալսն բազմապատիկ շնորհօք. բացցէ զպանձս ածային եւ անճառելի շնորհաց իւրոց եւ հեղցէ 'ի վերայ ձեր զհոգին իմաստութեան եւ հանճարոյ. զհոգի խորհրդոյ եւ զօրութեան. զհոգի գիտութեան եւ ածպաշտութեան. եւ օրհնեսցէ զձեզ տր ած մեր 'ի տղայութեան եւ 'ի մանկութեան. յերիտասարդութեան, եւ յալեւորութեան. 'ի կեանս աշխարհիս եւ յօր վախճանի. եւ առաջնորդեսցէ հոգւոց ձերոց խաղաղութեամբ հասանել 'ի վերին երուսղմ ամէն.

Եւ ընդ ածապարգեւ օրհնութես. գիտութիւն լիցի ձեզ քսի որհամբ պնել ժողովուրդք. զի այս խնդրակատար սբ ածածին անուն եկեղեցի, որ նախ հիմնարկել եւ շինել ձեռամբ թադէոսի սբ առաքելոյն, եւ անուանի եւ հռչակաւոր վանք. եւ է մեծամեծ վարդպց գմբըն եւ բնակութիւն. որք զմիմեանս փոխանորդելով մինչեւ եկել հասել 'ի թվին Ձ Կ Գ, ոմն բանաւոր սոֆ անուն. եկեալ 'ի պարսկաստանէ եւ տիրեալ այսմ աշխարհի. աւերելով թալանելով եւ կողոպտելով որ. գ. ամ ամայի եւ աւեր մնաց քզքս այս վանք եւ եկեղեցիք. Եւ յետոյ կարողութեամբ այ ամիր չարքին էառ զբերթն. եւ ցրուեալ ժողովուրդքն դարձան ուրախութ 'ի տունս իւրեանց. եւ շինեցաւ երկիր՝ քզքս եւ վանորայք եւ չտ եկեղեցիք. զի օրհնեալն յայս ամիր չա աֆն՝ էր իբրեւ զմի 'ի բարեպաշտ թագացն, եւ իւրն օգնական լինէր ազգաց եւ վանօրէից. 'ի յայս բարի ժամանակս՝ որ էր թվկնս ՋԿԳ. շինեաց ներքոյս վարդապետի ձեռամբ խոջս թումաջանին զպարիսպն խնդրակատր սբ ածածնին յիշատակ հոգւոց իւրեանց (ը. 3) եւ ծնողաց. դարձեալ այսոսիկ են կացել առաջնորդք եւ տեսուչք սբ ուխտիս զորս կարացաք գիտել. ՋԿԳ, թվկանէն մինչեւ եկեալ հասեալ առ մեզ որ է թւկն ՌՃՄԲ. նախ՝ ներսէս վրդպն, որ մակ անուն մառաղ ասի, որ է աշակերտ գրիգոր արճիշեցւոյն՝ որ մակ անուն չորթան կոչի. Եւ յետ նր աշակերտ նորին ներսէս բարունապետն բաղէշեցին. եւ՝ յետ նր աշակերտն իւր՝ ներսէս ամկեցին. Եւ յետ նր յովանէս բերոնցին. եւ յետ նր կիրակոս փարխանցցին՝ որ է աշակերտ ապարանցի սիմէօն վրդպին. Եւ յետ նր աշակերտն իւր պետրոս դաւաչցին. Եւ յետ նր յակոբ բղչցին. Եւ յետ նր դաւիթ բղչցին. եւ յետ նր աւետիք վրդպն՝ որ է այժմ առաջնորդ եւ վերատեսուչ սբ ուխտիս որ խնդրկատր սբ ածածին վերաձայնի. Սոքա ամենքն մեծ երախտաւորք են եղել վանիցս. եւ բազում աշխատանք ունին 'ի մէջ սորա. եւ շատ յիշակ են եդեալ 'ի սբ ուխտս, թէ գիրք. թէ արտ, թէ դուքան, թէ տուն. զորս ինքեանք գնեալ մեծ գնով եւ արարեալ յիշակ բարի հոգւոց իւրեանց եւ ամ արեան մերձաւորացն 'ի դուռն խնդրկատր սբ ածածնին. Եւ զորս խրատական բանիւ եւ քաղցրաւոյց վարդպետութեամբ իւրեանց յորդորելով զհաւատացեալ ժողովուրդքն, եւ նք ժամանակս ժմնկս, արարին շատ

digitised by A.R.A.R.@

յիշատակ եւ ոսկի սբ ածածնին ։ ջաղց դուքան արտ տուն, եւ խնայե-
լով յինչս եւ յստացուածս իւրեանց. նաեւ զանձինս եւս եղել էին 'ի վր
վանօրէից եւ եկեղեցեաց ։ Դրձել նորուն մատաղն եւ նորուն բարեհնա-
պետն՝ օժնակնութբ եւ վերակացութբ խոջայ Թումաջանին չինեցին զպարսպն
եւ զսենեկսն, եւ արարին հանդիսի վանք ։ զատոն եւ դպրոց ։ եւ եւս բարի
համբաւ սոցա 'ի բազում տեղիս ։ եւ լուեալ բազմաց գային 'ի պատճառ
ուսման եւ 'ի հետեւումն ածային գրոց ։ Եւ ուսանէին բզմպտիկ
տառեալ ոպ համբաւն էր ։ Զի էին հիւրասէր եւ օտարմոլ. սրբակրօն եւ
աղօթարար ըստ աւետարանական բանին որ ասէ. թէ տեսանիցեն զգործս
ձեր բարիս՝ եւ փառաւորեսցեն զհայր ձեր որ յերկինս է ։ Դրձել նորուն
ամկեցին, որ եղեւ յոյժ խոհեմ եւ կորովի իմաստուն 'ի յածարանութ հին
եւ նոր կտակրնց. մինչ զի համբաւ տարածեցաւ ը ամ տեղիս՝ եւ յօժարե-
ցոյց զբազումս ։ Զոմանս յաշակերտութ սբ գրոց. եւ զայլս 'ի լուր խը-
րատական խօսս իւր, եւ ի վր ամ բարեկարգուեց զոր ունէր՝ զխախտեալ
տեղիսն թէ պարիսպն եւ թէ խցերն նոր նորոգեաց բզմ աշխատուբ. այլ եւ
զկարմնճի արտն Ի. ոսկի գնեալ եւ սոր ոսկի 'ի դուռն սբ ածածնին. խնդ-
րեմք զի ընդ սոց (բ. 4) վրդպցն դասադրեսցի այժմ եւ յաւուրն դատանի ։
Դրձել ած լուսաւորէ զհերապետ վրդպտի հոգին, որ մականուն գումաճենց
ասի ։ որ լաւ այժմաւուբք մի կանոն գիրք մի աղօթ մատոյց մի եղ յշտ՝
հոգոյ իւրում ։ Դրձել ած լուսաւորէ զփարխնդցի կրպտ վրդպտի հոգին.
որ լաւ պտղաբեր ածաշունչ մի եղ յշտկ. եւ այլ բզմ երախտիք ունի 'ի վր
վանիցս ։ Դրձել նորուն վրդպտն մախարայեցի աշկրտ կրպ վրդպտին. ա-
ռեալ իշխանութ վրդպետն եւ գնացել մինչ 'ի քաֆայ քաղաքութ ։ եւ անդ
լինի վախճան նր տարաշխարհիկ. բայց լաւ պտուական սկիհ մի արծաթի
եւ ոսկեզօծ ակամբ եւ մարգարտօք չինել տուել է անդ եւ ձեռամբ աշկրտին
իւրոյ ղուլթեկցի հայրապետ վրդպտին առաքեալ յիշտկ հոգոյ իւրոյ խնդրա-
կատար սբ ածածնին ։ Դրձել յիշեցէք 'ի քս զյակոբ վրդպտն ծերունենոյ.
որ զամպայ արտերն գնեաց 'ի տր նահապետից եւ արար յիշտկ հոգոյ իւրոյ
սբ ածածնին ։ Դրձեալ ած լուսաւորէ զմեսրոպ վրդպտի հոգին առաջնորդի
բաղշու գեղջս. որ Բ լաւ խաչ եդել է 'ի վանքս յշտկ հոգոյ իւրոյ եւ
այլ բզմ աշխատանք եւ երախտիք 'ի վր վանիցս ունի, եւ 'ի վր միա-
բանից սորին. ած զինքն ը երկուսն վարդապետացն դասակից եւ պսա-
կակից արասցէ ։ Դրձել յիշեցէք 'ի քս զդաւիթ վրդպտն զաշակերտ մես-
րոպ վրդպտին, որ մրարածոց մեկնիչ մի, եւ տարապու կարմնճի ջաղաց
եւ զծիթխացն 'ի հիմանէ նորոգեաց. եւ վրդպտկն գրքերն, զոր ստացեալ
եւ զոր ինքն գրել եւ յիշտկ բարի հոգոյ 'ի վանքս թողել. այլ եւ էր
սրբակաց՝ բանատեղծ եւ ճոռոմաբան. արի եւ քաջ եւ անձանձիր 'ի
քարոզութ եւ յընթերցմունս գրոց. ած զինքն ընդ սբ վրդպաց դասուն
դասակից եւ պսակակից արասցէ յաւուրն դատաստանի ։ Եւ արդ 'ի թը-
ւին ՋՂԳ. խօջայ Թումաջանի որդի չեխիջանն, զերկու ակնէն ջաղացն

digitised by A.R.A.R.@

[illegible]

digitised by A.R.A.R.@

եալ աղաչանաց քոց ․ կատարեսցին խնդրուածք ձեր գերազանցապէս ։ Ո՞վ ոք հաւատով դիմեալ գան յայդ սբ եկեղեցի ․ վաղվաղակի եւ առ ժամայն կատարեսցին խնդրուածք նց ըստ բաղձանաց սրտից իւրեանց։ Վասն այսր պատճառի եկեղեցի խընդրակատար անուանեցաւ ․ եւ գիւղն այն՝ ամպ կոչեցաւ մինչեւ ցայսօր ժամու։ Եւ արդ՝ աւետիք վրդպն՝ որ է աշկրտ դաւիթ վրդպտին ․ որ 'ի մանկութէ 'ի վանքս սնեալ եւ վարժեալ ․ եւ յետոյ առաջնորդ եւ հովիւ կարգեալ սբ ուխտիս՝ եւ բազում աշխատանք եւ երախտիք ունի 'ի վր վանիցս յամէն կողմանց։ Նախ եւ առջին 'ի ՌՃԾԲ թվին խնդրեալ անուամբ եկեղեցիս՝ որ յոյժ հնացեալ էր փոքր եւ մթին, որ ոչ վայելէր մեծի անուան նր։ Իսկ Նախախնամութեն այ եւ աջողութ սրբուհւոյ կուսին մարիամու ․ եւ օգնականութբ մեծու օրհնել ազգիս քահանայից եւ ժղվրդց ։ եւ ձեռնտըւութբ աշակերտին իւրոյ աբրահամ վրդպտին, եւ տր Ներսէսին եւ տր Նիկոլին ․ եւ յաջնորդութե քղքիս մեծաց վրդպտին ։ ձեռնարկեալ շինեցաւ 'ի հիմանէ՝ սրբատաշ քարիւ ներքոյ եւ արտաքոյ ․ կմբէթաւոր երկնանման եւ գեղեցիկ յօրինուածովք՝ Շրջապա եւ բարձրաբերձ պարսպաւ եւ խցերօք ։ ած լուսաւորէ զիւր ծնողաց հոգին եւ զամ արեան մերձաւորացն ։ եւ զինքն ընդ երկոտասան սբ վրդպացն դասակից եւ պսկկից արասցէ ․ եւ սբ ածածին բարեխօս լինի յաւուրն ահագին ամէնւ Դրձել ․ Բ․ դուքանքն որ մխիթարն եւ պետրոսն եւ մարտիրոսն՝ որ 'ի մանծծախի չարսուն ոսփ էին արարեալ ։ Աւետիք վրդպտն չառ զուն գործեց՝ եւ զայն Բ դուքանն քակեց եւ վեց դուքան շինեաց ․ Բ․ դուքնի երեսն 'ի չարչնոցն կու հայի ․ երկուքն 'ի մազմնոցն ․ երկուքն՝ 'ի մանծծախն. եւ արար յշտկ բրի հոգոյ իւրոյ ։ դրձել ջաղացն որ է 'ի ներքոյ վանիցն ․ աւետիք վրդպտն 'ի կորդէ շինեց բզմ աշխատութ ․ ած լուսաւորէ զիւր հոգին ։ դրձել յիշեցէք 'ի քս զխուլթըկցի միրանենց տր գրիգորի հոգին եւ զիւր որդի ներսէսին. որ զիւր Բ․ արտքն (ք 7) 'ի մօտ կարմունճն 'ի ճանապարհի վերեւն ոսփ արր խնդրակար սբ ածածնին։ ձեռամբ աւետիք վրդպտին․ ած լուսաւորէ զիւրեանց հոգին․ դրձել յիշեցէք 'ի քս զզուլթըկցի արբկանց մհտսի սարգիսն եւ զիւր որդիքն՝ գյուլհանճան եւ զմարտիրոսն եւ զծնողսն իւր ․ որ զճզօրակի այտն ոսփ արար խնդրակատար սբ ածածնին ձեռամբ աւետիք վրդպտին ․ ած պահէ զիւր զեռաբոյս որդիքն եւ զիւր հոգին լուսաւորէ ։ դրձել յիշեցէք 'ի քս զնաւասարդի որդի՝ գչարեքչի մհտսի խոջ մրտրսն ․ որ տուն մի ոսփ տրար ածածնին․ յիշեցէք եւ ած ողորմի ասացէք ամէն ։ Դրձել 'ի թվին՝ ՌՃԾԹին ․ աւետիք վրդպտն առ ած փոխեցաւ ․ եւ յետ իւր անցման եթող իւր յիշտկ՝ Ա․ սկիհ մի․ Ա զատազան մի․ Ա վակաս, եւ Բ լանչուրջառ ․ եւ զկանանչ աղբիւրն եբեր 'ի մէջ վանից բակին ․ եւ բզմ 'ի գրեանց ․ եւ ոսկի խաչ մի․ եւ 'ի նր ժամանակին բզմ ոսփ արրին նր ձեռամբ ․ ած լուսաւորէ զիւր հոգին ամէն ։ դրձել եւ 'ի նոյն թվին յաջորդեաց նորին աշակերտ ալամեցի աբրահամ վրդպտն սարգսի որդին ըն-

digitised by A.R.A.R.@

տիր եւ մաքուր եւ քաջ բարեպաշտօն. նայ եւս բզմ երախտիք ունի 'ի վր վանից, յամ կողմանց. նախ առուն 'ի հին ջաղացէն՝ որ 'ի կորդէ շինեալ էր աւետիք վրդպտն, անտի մինչեւ յշաքատուկ, եւ բոլորն, թէ 'ի մէջտան, թէ 'ի կանհերն, թէ 'ի ձորու արտերու մօտն նայ է ջաներ. եւ գօջաններուն գներ է, եւ 'ի չէն, ՃԾ ղռշ հասուր խանդընեկոտ. Բ այգի գնեց, եւ այգի մի այլ մշօն ոխք արաց. եւ կօչւոյի արտն անդամի ոխք արածին, գաւի արին, նայ կրկին Բ Ճ ղռշ գնեց, եւ բզմ ջանիւ աշխատել. Ը քիսայ ժողովեաց 'ի քղքէն՝ եւ հասոր 'ի գոմաց պարոքն. եւ 'ի թվին ՌՃՀԲ, փոխեցաւ առ ած. եւ եթող իւր յշտկ մէկ գաւազան. Ա արծաթէ վաշսա. Բ արծաթագոտ աւետարան. Գ ածաշուշ Ա փոքր տիպ. Բ ոսկեան. ած զինքն ընդ երկոտասան վարդապետաց դասակից եւ պսակակից արասցէ ամէն: Եւ ի սորա ժամանակին արծաթէ խաչ մի, լաւ նարոհկացի մի, թաֆթայ շապիք մի, զարզաֆ ուրար մի. ջուղա մի բազպան, քիզօյենց աւետիսն հասուր յիշտկ իւր հօգոյն եւ իւր ծնողացն մ՛տսի միրաքին, եւ դայիանին, եւ կողակցոյն ալթունին, եւ որդոցն պապին, յարութենին եւ գրիգորին. յիշեսցէք եւ ած (p. 8) ողորմի ասացէք ամէն: Դրձել թվին ՌՃՀԲ. 'ի նոյն ամին յաջորդեց նորին աշկերտն ջըլեցի մ՛տսի յօհանի որդի երեմիայ արք եպս եւ մաքրակենցաղ վրդպտն. որ նաեւս բազում երախտիք ունի, որ դաւիթն խախտեալ էր նորոգեաց. եւ գջաղացի քամարներն եւս նորոգեաց եւ 'ի սորայ ժամանակին եկին չերվընցիքն եւ զվանքն թալանեցին եւ բազում աւերս արարին. եւ կոտորեցին զխաչկալն. նա ժամխոյնց մ՛տսի աֆրի որդի մ՛տսի գրիգորն, եւ մ՛տսի յովանէսն զվանից խաչկալն շինեցին. եւ թայ մի ընծէին էր թուրք կու ծախէր, գնեցին եւ կրկին յիշտկ եդին իւրեան որ ածածնին. ած զիւրենք լուսեղէն տապանին եւ անթառամ պսակին արժանի արասցէ: եւ երեմիա վրդպտն կենդանի գոլով՝ նաւաւորին աշկերտն, տէր ղուկասի որդի աբրահամ վրդպտն որ ունէր զփոքր իշխանութի. եւ նա կրկին զկանանչ աղբիւրն եբեր 'ի մէջ Բ արտին. եւ մէյանից մինչեւ ի քարձնին. ճամբով 'ի վեր մինչեւ 'ի գետն. նոր գնեց եւ հօջախ էառ եւ էրաց իւրն յիշտկ. ած զիւր մեղքն թողնի. 'ի թվին ՌՃՂԸ վախճանեցաւ ած հոգին լուսաւորէ ամէն:

Եւ ի նոյն թվին, դեկտեմբերի ԻԵ, պատկեր օրն կիրակի, կամաւն այ, եւ հրամանաւ իշխանացն նաւաւ փարխընդցի զաքքէլի որդի, առահակ արք եպս եւ երջանիկ հայր եւ մըրինգղ վրդպտն. որ էր աշակերտ կաղնոնց ամնակ որբանուէր վրդպտին. եւ նայ սեսեալ զարարպու կարմնցի ջաղացն՝ որ տապալեալ էր 'ի յերկու աչքն այլ քար չկայր բացալ էր. ժողովեցաւ առ նայ իշխանքն. մ՛տսի մաթէոսն, եւ մ՛տսի գրիգորն, եւ մ՛տսի յովանէսն եւ այլ իշխանքն. եւ խորհուրդ արարին, եկեղեցայ Բ քար բերին ԲՃ ղռշ. ինչպէս մամբրէ եւ աբրահամ զլուխ ողորմածոց եղեն, նոյնպէս մ՛տսի մաթէոսն եւ մ՛տսի գրիգորն զլուխ ողորմածացն

digitised by A.R.A.R.@

եղեն․ եւ պտուղ բարի գործոց․ ով սուրբ սէր յո քո լծէ որ արասցէ եւ ուսուսցէ․ նայ մեծ կոչեսցի յարքայութ․ զի նախ նք առին եւ ապա յորդորեցին զժողովուրդս 'ի սուրբ եւ յաղօթս․ եւ ժողովեցին ԲՃ ղրշ․ 'ի բաղչում քաղքի յօրինեալ ժողովրդեանէն, եւս առաւել 'ի սբ գէորգայ ժողովրդեանէն վերակացութ նոյն փախանցի սահակ վրդպտին․ արք եւ կանայք, ծերք եւ տղայք առին զքարի գինն․ եւ արքին իւրեանց բարի յիշատակ․ ած զիւրեանս եւ զիւրեանց զաւակ եւ որդիքն օրհնէ, եւ զանուանս նց 'ի դպրութ կենացն գրեսցի ամէն․

Դրձել յիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի ասացէք նոյն սահակ վրդպտի նախնեաց հոգոյն․ նախ մնասի սուրջանին․ զերաքին եւ զաքրիէլին, որ զիւր(p. 9)եանց հայրենական ջոջոն արտն ոսկ արին խնդիրկար ածածնին․ որ մէկ գեխ պօղոսենց արտն է, եւ մէկ գեխ սալօի արտն է․ վասն ի քսէ առցեն եւ ած զիւրենց հոգին լուսաւորէ ամէն․

Դրձել յիշեցէք 'ի քս զնոյն սահակ վրդպտն, որ արտ մի գնեց 'ի յորմզցի աւսոփ կոփօից, 'ի փարխնցու ակընկնեւն, որ մէկ գեխ իւր եղբայր յունանի արտն է, եւ անջինջ յիշատակ վանիցն․ յիշեցէք եւ ած ողորմի ասացէք ամէն․

Դրձել 'ի սորայ ժամանակին․ ած լուսաւորէ զղուլթեցի զրմկէ հոգին․ եւ զիւր կողակցոյն զգուլփանին զիւր որդոցն առաքելին եւ ափարին որ եւ ինքն իւր յօժար կամաւն զճղօրակի կէսն յաջ ոսկ արածին, զմէկալ կէսն այլ առաքելն ոսկ արաց 'ի դուռն խնդիրկար ածածնին․ կէս բուապայ ջրով․ թուխտ մի ջափով, յիշեցէք եւ ած ողորմի ասացէք ամէն․

Դրձել արծաթէ խաչ մի պապկանց պօպկէ մայրն եսոր․ յիշեցէք եւ ած ողորմի ասացէք ամէն․ Դրձել յիշեցէք 'ի քս ած՝ զնոյն սահակ վարդպտն․ եւ զինքն 'ի վր իւր զաւազանին հաստատ պահեսցէ, եւ յետ սոսի կենացս․ ը Բժան վրդպտցն դասակից եւ պսակակից արասցէ․ որ ինքն իւր յօժար կամօքն զիւր գրեանքն՝ մէկ ձմռան հատոր մի․ մէկ հարցմանց մի գրչայ․ մէկ առաքելոնեց․ մէկ մոլուեց․ մէկ ալպեբտ․ մէկ բառգիրք․ մէկ պատկերասէր պատկերատեաց․ մէկ աղբիւր բարի․ մէկ նարեկացի․ մէկ դէնէկսիոսի ածարանուն գիրք, որ ծախածին յավանէս վրդպտին 'ի սբ կրպտ, կրկին գնեց՝ եւ եդ 'ի դուռն խնդիրկար սբ ածածնին անջինջ յիշատակ․ եւ ով ոք որ զողանայ՝ կամ ծախէ, զպատիժն կայենին առցէ․ դրձել յիշեցէք 'ի քս զմնեսի մաթէոսի որդի զառնփաննոս չալապին․ ած ըզիւր ծնողանց հոգին լուսաւորէ․ եւ զինքն երկարակեաց եւ 'ի խորին ծերութ հասուցանէ․ որ լաւ ֆռանկայ փակ մի յիշատակ եսուր․ դրձել յիշեցէք 'ի քս զդղեղենց վարդիկն եւ զիւր որդիքն․ որ լաւ ֆռանկայ փակ մի յիշատակ եսուր․ դրձել յիշեցէք ի քս զամիրն․ զարգիսն, եւ զածատուրն, որ զքուրդամին ոսկ արարին իւրենց հոգոյն․ 'ի դուռն խնդիրկար սբ ածածնին․ յիշեցէք եւ ած ողորմի

digitised by A.R.A.R.@

տացէք ամէն։ Դրձել յիշեցէք 'ի քս զժամխրհնց մնասի զրիգորն եւ զմեծասի յովանէսն, որ ձեռք եօրզան գոչակ եառւն յիշակ։

Դրձել յիշեցէք 'ի քս զնզնղենց զաղարն (p 10) եւ զիւր ծնողքն. որ ձեռք մի եօրզան դոչակ, զալիչէ մի, կարպետ մի. դրձել յիշեցէք 'ի քս զբաղալ գրիգորն եւ կողակիցն զզմրուխն որ տվի խաչ մի եւ յշակ յշցքեւ ած ողորմի ասցէք։ Դրձլ յիշէք 'ի քս զսօհօփ որդի սարուխան, որ տրծաթէ խաչ մի եառւր յիշակ. յիշեցէք եւ ած ողորմի ասացէք։ Դրձել յիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի ասացէք փարխնցի զասպարին եւ կողակցոյն զանազանին, եւ որդոյն մուրատին, եւ իւր կողակցոյն նարկզին, եւ որդոցն վարդանին, զասպարին եւ իւր հարանեացն. եւ գրիգորին, սարուխանին. յակոբին. եւ ամ արեան մերձաւորացն նոցին, որ իւրեանց յօժար կամօքն, ընքայխնց կարմինջի մօտի արտն օխտ արին խնդիրկար սբ ածածնին, իւրեանց նախնեաց հին եւ նոր ննջեցելոց։ Եւ արդ՝ վարդան վրդպտն, որ է աչկրտ երեմիայ վրդպտին, 'ի մանկութենէ սնեալ եւ վարժեալ 'ի նոյն վանքն խնդրկար սբ ածածնին. եւ է կարի երախտաւոր սբ վանիցն, կամեցողութն այ 'ի վերջացել միենկիս եւ 'ի դասն կիտուծս. եւ արաւպ եւ ամենից ծոյ վարդան վրդպտ. հրամանաւ այ, կամեցողութ սբ գէորգայ իշխանացն, նստայ 'ի վանքն առաջնորդ 'ի թուոյն ՌՄԹ 'ի սոյն թուոյս՝ յուսաւորել հոգի սահակ վրդպտն վախճանեցաւ։ եւ եւ խղճալիս նըստոյ առաջնորդ. յարին է քէսայ 'ի վաղուց ժամանակէ պարտք կայր 'ի վր վանիցն եւ ես խղճալիս տրտում զոլով յետ քանիցս տարոյ. օրհնեալ բրեպշտ իշխանքն սբ գէորգայ. մնասի մաթէոսն. ժամխրհնց մնասի յովանէսն. պանոքսի մնասի յովանէսն. մնասի աբրահամն եւ այլք ընդ նս. իւրեանքն տուին, զլուխ եղեն. եւ օրհնեալ ժողովրդոցն օգնական եղեն, եւ ժողովեցին Դ քիսայ. եւ իմ ձեռօք տուին 'ի վանից պարտքն եւ մնաց Գ քիսայ. ազատեցինեցաք յոծ եւ 'ի տիրամայր սբ ածածին. օրհնեալ ժողովրդեան ողորմածութ Բ քիսայ տուի 'ի կենդանութեան միզաւորիս քիսէմ մնաց 'ի վր վանիցս. սակայն 'ի յիմս կենդանութեան ժամանակս որ առաջնորդ էի, այսքան յիշակ որ իմ ձեռօքս է եղեալ, սակայն երկու անկեալ աղաչեմ զձեզ՝ լսոյս երամք դասք քահանայից եւ օրհնեալ բարեպաշտ իշխանք, եւ առհասարակ օրհնեալ ժողովուրդք. օրհնեսցէ զձեզ տէր ած ամի, եւ չքեղափայլ զարդարեսցէ հոգով եւ մարմնով. տամբք եւ բոլոր ընտանեօք. սիրելօք եւ սեղանակից բարեկամօք. ընչիւք եւ ազգանօք ամէն։

(p. 11) Նաեւ ծառայս ի հօրէ որդին միածին բանն ած անճառ ծննդեամբ ծագեալ 'ի ձեզ զլոյսն անճառ շնորհաց ի հոգին ձեր եւ լցուսցէ զձեզ բիւր բրուր եւ արդառայիր ճոխութ. հայրն երկնաւոր պատճառ բոլորից անեղն ած հաշտեսցի ընդ ձեզ մինչ 'ի կատարած աշխարհի ամէն։ Հոգին սբ ած ճշմարիտ նորոգողն 'ի կենդանարարն համայնից տիեզերաց՝ ող էջ 'ի սբ յորդանան 'ի վր տան միրոյ յահ քսի եւ 'ի վերնատունն 'ի

digitised by A.R.A.R.@

դասս առաքելոցն , նոյն ինքն հրամորան լուսոյն անխափանելի , հեղցէ 'ի հոգի և 'ի մարմին ձեր զհոգին իմաստութեան և հանճարոյ · զհոգի խորհրդոյ և զօրութեան · զհոգի հեզութեան և գիտութեան · զհոգի երկիւղի ածպաշտութե · պայծառացուսցէ զհոգիս ձեր ամէն. կարգաւորացն և յոգւոյն ես ստանել ունելն զբոցքն օրէնին յայս և 'ի ապառնայն որ ամմահնէ և յամ սրբ նր ամէն ։

Յիշեցէք զհերոյ գրեցեալ վարդան վրդպետ 'ի քս. և ած ողորմի ասացէք նմա և իւր ծնողաց հոգւոյն · որ 'ի յայս դասն ժամանակիս օրհնել ժողովրդեանն ողորմածութ. եւ անարժանիս տուի թագ մի չինել արծաթէ ոսկեզօծ · և եդի 'ի դուռն խնդիրկար որ ածածնին · դրձել լուս անտարան մի արծաթապատեալ ոսկեզօծ և եդի 'ի դուռն որ ածածնայ . դրձել վարդան վրդպետ զկաւառայն Բ արծաթէ խաւթով և մեր չինել ոսկեզօծ · ած զիւր ծնողաց հոգին լուսաւորէ · և զինքն՝ ընդ Բժան վրդպետցն դասակից և պսակակից արասցէ ամէն ։

Յիշեցէք 'ի քս և ած ողորմի ասացէք փարխանդցի խուլ ամիրխօխն և իւր որ զիւր Բ արտն օխլ արաց վանիցս. ած ողորմի մեօլն · արտ մէլ այն էրաց օխլ վանից · յետ մահուան նոցայ. նոյն զիւ զից չար մարդ մի գնաց ամիրին ասաց թէ միրի է · Ճ զօլթյ Ն անգամ դաւոան տուի ամիրին և դատաւորին եւ վրդն վրդպետ հոճաթ էրի զայն Գ արտն վանից ած վրդն վրդպետի ծնողց հոգին լուսաւորէ ։

Յիշեցէք 'ի քս և ած ողորմի ասացէք վրդն վրդպետին որ 'ի զաւլթեկ բարօ զապօից էառ արտ մի և տուն մի. Ծ զլթյ և եդ 'ի դուռն որ ածածնայ դրձել յիշեցէք 'ի քս զվրդն վրդպետն ԳՃ զլթյ ջուխամ քար բերեց վանից ջաղցին դրձել ած ողորմի ասացէք վրդն վրդպետին, որ ջաղաց հասէ արծաթէ խաչ մի գողցած էր . 'ի տաւրիկ գտաւ Ժ զօլթյ ետ էառ և եդ 'ի դուռն վանից ։

Յիշեցէք 'է քս և ած ողորմի ասացէք խօ(p. 12)ոօին , որ կաղնոնց մնտսի աբրահամի ձեռօք արտիմ զին ետ 'ի վրդն վրդպետն · և նա յամպայ դաչան՝ մկրտադումերու տակն տուն արան մի և եդ ի դուռն որ ածածնին. ած խօսօի հոգին լուսաւորէ ամէն ։

Յիշեցէք 'ի քս և ած ողորմի ասացէք նասրկանց մանուկին · որ զիւր տուն , զԲ օտէն , զԲ օտի տակն արտերով էգեանսերով օխլ արաց խնդիր կատար որ ածածնայ · ած զիւր ծնողաց հոգին և զնասրկանց հին և նոր ննջեցելոց հոգւոյն ած ողորմի և լուսաւորէ ամէն ։

Յիշեցէք 'ի քս և ած ողորմի ասացէք պանօքսի մնասի յովանէսին ած զիւր որդի մնասի աւագն անփորձ պահեսցէ խասայ չուրջան մի եդ 'ի դուռն որ ածածնայ · կրկին անգամ յիշեցէք 'ի քս զմնասի աւագն զզօրաքաբէլ որ պահե եղև 'ի չինուի երդամի · որ վերաթին նորոգեաց զերդիմ և զտաճարն · նմանապէս մնասի աւագն զլախ եղև ԲՃ զլթյ ժողովեց որ զէօրզայ օրհնալ ժողովրդոց և Ճ զլթյ ինքն իւր հալալ վաս-

digitised by A.R.A.R.@

տակոցն եա , եւ Ջուխամ քար բերից վանից Ջղցն • ած զիւր ծնողաց հոգին լուսաւորէ ամէն ։

Ցիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի տացէք զբրին պատուոն • որ տուն մի ոսկէ արաց խնդիբրկար սբ ածածնին ։ ած ողորմի տացէք բարախանին , որ պղինձ եա ի դուռն սբ ածածնին ։ ած ողորմի տացէք մարգարիցի յովանէսին , եւ իւր որդի պղտարին • որ արեգդի մի արան եւ խնծորակայ արան աղբրով ոսկէ արաց վանից • ած զիւրեանց հոգին լուսաւորէ ամէն ։ ած ողորմի տացէք մնասի Նուբարին , արծաթէ խաչ մի եդ 'ի դուռն վանից ։ ած ողորմի յորմզցի մնասի յովանէսին խաչ մի եա վանից ։ Ած ողորմի տացէք բէշիրինց պողոսին , որ չիւթ իջի խաչ մի չապիկ մի եդ 'ի դուռն խնդիբրկար սբ ածածնին ։ ած ողորմի արզրումցի ուստայ մուրատին , որ ֆանիկայ լաւ փակ մի ծ գլթյի էզարի վանից եկեղցոյ դուռն • զրձել կրկին անգամ յիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի տացէք վերոյգրեալ վրդն վրդպետին որ 'ի տղայութէ վարժեալ եւ սնեալ 'ի նոյն վանքն , եւ բզմ աշխանք եւ երախաիք ունի 'ի վր վանիցն • չախախեալ եւ բերեալ ուերս 'ի վանքն նորոգեաց , որ ոչ կարեմք գրով արկանել • թէ գումբէթի սալերն , երեւ բացին եւ գլուխի պարապի սալերն նորոգեաց , զանտեատան աւէքն գլերին զարկանէր տանիսն փականներն բաղչի պարիսպն , եւ այլ բզմ աւերս շինեաց զաղբիւրքն եւ այլ բզմս (թ. 13) այս վարդան վրդպետն Դ աւետարն զատազանագիրք մի եդ 'ի դուռն սբ ածածնին • ած զիւր ծնողաց հոգին լուսաւորէ • եւ զինքն ընդ սրց հայրպտցն գտաւկից եւ պատկանից արասցէ • խատամզօղայ աւտրն մի խաչ մի յղեցլին մատանայ արծաթէ խաչ մի յիշտի յղեցին , ած զիւրեանց ննջեցելոց հոգին լուսաւորէ ամէն ։ ածաշունչ մի չարախան մի Բանէլ ոսկեան զաֆթած էին Ի տարի • վրդն վրդպտն բզմ ջանիւ տաաւ եւ եդ 'ի դուռն վանից ած հոգոյն ողորմեսցի եւ իւր ծնողացն ամէն ։

Ցիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի տացէք կաղնոնց մնասի արրահամին , եւ իւր ծնողացն մնասի միրզին եւ իւր կողակցոյն , որ լաւ թաս մի արծաթէ ոսկիազօծ • եւ չիշաքւի լաւ չուրջառ մի • եւ Գ լաւ պատկերք եդ յշտի 'ի դռն խնդիբրկար սբ ածածնին եւ այլ բզմ երախաիք ունի 'ի վր վանիցս ած զիւր հոգին , զիւր ծնողաց հոգին լուսաւորէ ամէն ։

Ցիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի տացէք քնտօենց մնասի յարութենին որ լաւ չամ ալաճէ մի չուրջառ մի • Բ թափի եա 'ի վանքն ած զհոգին լուսաւորէ , ած ողորմի մարդորցի էգնօին , իւր քոյր զարգարին որ զաբեւակէ արան եւ զաուն ոսկէ էրին վանից ած զիւրենց հոգին լուսաւորէ ամէն ։

Ցիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի տացէք մնասի նուբբէկին , եւ իւր ծնողացն ախիջանին , որ զարան եւ զէգին եւ զիւր տուն ոսկէ էրաց սբ ածածնայ ։ ած զիւր մեղք թողնա , ած իւր հոգոյն ողորմի ամէն ։ ած ողորմի տացէք նաթըր յովանէսին օվանից արծաթէ ոըկին ըաէհին էր

digitised by A.R.A.R.@

զդրամ կտուր ազատեց եւ եդ 'ի դուռն վանիցս. ած զիւր հոգին լուսաւորէ ամէն. ած ողորմի ասացէք պապկանց վարդանին, որ ջուխաջու գուքան մի ըղէհին էր ազատեց ոխվ էրաց խնդրիկար սբ ածածնին.

Յիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի ասացէք խուլթկցի մհտսի թորոսն որ զիւր հայրենի արտն 'ի զուլթիկ ոխվ արար խնդրիկարս. ած զիւր հոգին զիւր ծնողացն լուսաւորէ ամէն.

Յիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի զուլթկայ ղազար վրդպտին, որ տուեր ափ գինաց բարոջանհրուն արտ մի ոխվ էրաց խնդրիկար սբ ածածնայ ած զիւր հոգին լուսաւորէ ամէն. Յիշեցէք ի քս եւ ած ողորմի ասացէք,

Յիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի ասացէք կամախցի տնտես մհտսի դուզա(p 14)լին, որ վանքն շատ աշխատեցաւ, եւ Ճ գլխյ ետ վանից ոչխար գնեց իւր դրամով. որ ամ տարի աւելանայ վանիցս. եւ այս մհտսի Բ լաղըլինձ տաւ իւր հալալ դրամով ոխվ արաց վանիցն. ած ողորմի իւր եւ հօրն եղօին, եղբարցն մհտսի խաչատուրին եւ մհտսի ղազարին ամէն. Դրձել բարեպաշտ ժողովուրդք եւ վարդապետք եւ քհնյք. կըրկին անկեղծ սիրով յիշեցէք զվրդն վրդպտն 'ի քս եւ ած ողորմի ասացէք Նիմոյ՝ որ այսքան ոխվ եւ յիշակ իւր առջնորդութ ժամանակն եղեւ իւր բզմ ջանիւ եւ աշխատութ գիտրբաքրու խաթայի սպիտակ թիլուն շուրջառ մի յիշակ յղեցին վանիցն. եհաս 'ի ձեռն վրդն վրդպտին. ած զիւրեանց հոգին լուսաւորէ. դրձել ըստամպօլ եղեալ մեր քղքի համշարիքն. 'ի սորայ առջնորդութե ժամանակն, որ լուեցին զբարի համբաւ վրդն վրդպտին եւ զշինուծ խնդրիկար սբ ածածնին, իստամպօլ դանձանակ կապեցին, որ կայ մինչեւ ցայսօր, եւ օրհնալ սահմանք՝ որ սահմանք որ խնդրիկար սբ ածածնայ յանուն կու ժողովի եւ գայ համնի ատո կու լինի Դ բաժին Դ վանից. սկյն իստամպօլայ յղեցին իբր հոգեւոր պարգեւ 'ի ձեռն վրդն վրդպտին Ա եպիսկոպոսական թագ. արծաթ օսկեզօծ քամար, մի զարպապ սպիտակ չիչաքլի լաւ շուրջառ մի, ջուխա մի բազքանտ՝ փորուրար մի. ած զիւրեանց ննջեցելոց հոգին լուսաւորէ ամէն.

Յիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի ասացէք վրդն վրդպտին որ զփոքրիկ աւարն վերատին գնեց եւ եդ 'ի դուռն խնդրիկատար սբ ածածնին. եւ աբար արծաթապա. ած զիւր ծնողաց հոգին լուսաւորէ ամէն.

Յիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի ասացէք սօխօին որ Բ դումաշ շապիկ Ա եօրղնի պորտ եդ 'ի դուռն վանից ած զիւր ծնողաց հոգին լուսաւորէ ամէն. Ած ողորմի ասացէք կօշտօին որ պղինձ մի տասուր վանից ած զիւր հոգին լուսաւորէ ամէն.

Յիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի ասացէք վիրոյդըլեալ մհտսի նահապետին որ զտուն՝ զայգին՝ եւ զարան ոխվ արաց սբ ածածնին. ած զիւր հոգին լուսաւորէ ամէն.

Յիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի ասացէք չիթչի սառօին (p. 15) եղտանին եւ աբրկէն որ զիւրեանց տունն այգեննեով ոխվ արարին. խն-

digitised by A.R.A.R.@

գիրկս որ սբ ածածնին. ած զիւրեանց հոգին եւ զիւրեանց հին եւ նոր ննջեցելոց հոգիսն լուսաւորէ ամէն։

Օրհնեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի տացէք, սալախ նուրբէկին, որ զիւր տունն ոխվ էրաց խնդիրկատար սբ ածածնայ. ած զիւր հին եւ նոր ննջեցելոց հոգիսն լուսաւորեսցէ ամէն։ Կրկին անգամ յիշեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի տացէք վարդան վարդապետին որ յայս սալախ նուրբէկի տան քով տուն. մի կայր թուրք կուգայր նստէր տունց ժմ զօլօթայ առաւ ոխվ էրաց խնդիրկատար սբ ածածնայ. ած զիւր հոգին եւ զիւր հին եւ նոր ննջեցելոց հոգիսն լուսաւորէ։

Օրհնեցէք 'ի քս եւ ած ողորմի տացէք զուլթկցի գուլամենց հին եւ նոր ննջեցելոց հոգւոյն, որ չորս արտ ոխվ արարին խնդիրկատար սբ ածածնին. եւ յետոյ նոյն գեղի ընէս ընքօն զաֆթեց երեք տարի ցանեց. յայնժմիկ ժամանակին սբ ածածին հրաշս գործեաց ակներեւ ամենեցուն. լեզուն կապեցաւ, այլ ոչ հնար եղեւ արձակելոյ. կրկին վարդան վարդապետն վաթսուն զօլօթայ եսուր եւ զայն չորս արտն էառ եւ ոխֆ արար խնդիրկատար սուրբ ածածնայ. ած զինքն ընդ սրբոց վարդապետացն դասակից եւ պսակակից արասցէ ամէն։ Եւ որքան առաջնորդ յայս սբ ուխտն նստեալ է մինչեւ ցայժմ, նոցին երջանիկ եւ մաքուր աղօթիւքն որ յս քս ողորմեսցի մեզ եւ ամենայն հաւատացեալ քրիստոնէից կենդանեաց եւ ննջեցելոց հոգւոց, որ է օրհնեալ յանմեայն արարածոց 'ի յաւիտեանս ամէն։ —

Frédéric MACLER

digitised by A.R.A.R.@